

Tale afholdt ved Hellerup og Maglegaard Sognes Grundejerforenings 100-års jubilæum d. 12. oktober 2018 i Hellerup Klub d. 27. 10. 2018.

Det må have været min lange tilknytning til Hellerup, som har bragt mig på talerstolen her i dag. Min farfar og farmor boede her. Mine forældre boede her. Jeg er født her i 1931 og overtog barndomshjemmet i 1979 og blev samtidigt medlem af vor grundejerforening. Villaen forlod min kone og jeg først i 2013, da alderen krævede en mindre og bekvem lejlighed nu på Jægersborg Allé. Inden da havde jeg opnået den ære, at blive Æresmedlem – så også det giver mig fortsat tilknytning til Bydelen.

Man siger jo: ”om 100 år er alting glemt”, og de første af mine egne 87 husker jeg allerede heller ikke så meget fra, -- så når det her gælder 100 års-jubilæet, -- dens forhistorie og tilblivelse gennem tiden, - må der søges til kilderne. Det blev en interessant rejse, – hvortil mange hjælpsomme hænder bidrog – og stor tak til dem, – men også en meget længere, end først tænkt, så derfor udgiver Hellerup og Maglegård Sognes Grundejerforening her i dag det lille hæfte om løst og fast, stort og småt -- for at fylde lidt af billedet ud fra Absalon og næsten frem til i dag med titlen: ”HELLERUP” – Fra Bondemark til Bydel, afsluttet med registerets henvisninger til, hvor man kan finde meget mere om emnet.

Bogen kan I få hos Martin Dahl når I går herfra mod at skrive jeres navn, adresse og mail på en liste. Har I betalt de 200 Kr. i årligt medlemskontingent er den gratis, ellers kan I blive medlemmer mod at indbetale beløbet på foreningens konto, der står i bogen.

I året 1918 afsluttedes første verdenskrig. Året før havde vi solgt de Vestindiske øer, men alligevel fattedes riget penge. Det havde kostet at opretholde neutraliteten: den permanente beredskabsstyrke bemanded, udstyret, trænet, og indkvarteret (privat !) samt befæstningerne aktionsklare. De, der ejede jord, måtte også den gang ekstra dybt til lommerne, og hvordan pengene skulle bruges gav anledning til stor aktivitet i alle politiske og andre foreninger – der opstod endda skattebetalerforeninger !

I 1908 var vægten fra den højest-betalende vælger-klasse blevet ophævet, og kvinderne gjorde sig også da stærkere bemærket i den offentlige debat. De opnåede opstillings- og stemmeret til kommunevalget fra 1908, med virkning første gang ved valget 1909. Vi havde da i kommunen en socialdemokratisk og en borgerlig konservativ liste. Senere fik kvinderne i 1915 også både opstillings- og valgret til Folketing og Landsting, som fik virkning ved valget i 1918 og i øvrigt ved afstemningen 1917, hvor der i Gentofte Kommune var flertal for at beholde De Vestindiske Øer.

Men Hellerup Grundejerforening havde ligesom Hellerup Borgerlige Forening sine rødder helt tilbage til 1888. Vi d. 5. nov. fra oprettelsen på Kathrinevej 10 af Hellerup Kommunal- og Grundejerforening. Det var i byområdets første pionertid med dannelser af byggeselskaber, vejlav, ejerforeninger, samt fabrikant-, håndværker- og handelstands foreninger, og det kunne føles, at der var langt til sognerådet i Gentofte, hvoraf de fleste var gårdejere, og hvor beslutningerne blev taget. Der var også den gang behov for at tage ansvar, for at få udviklingsproblemerne klarlagt, kvaliteter påvist og løsningsforslag begrundet.

For også at få de mange lejere fra alle samfundslag med i foreningen, blev vi i 1896 til Hellerup Borger og Kommunalforening. Formålet var før det år bl.a. beskrevet således: - for under selskabelige former at mødes med ligemænd og formulere sager til behandling i sognerådet. Nu hed det bl.a.: - for at fremme sammenholdet mellem de faste beboere i Gentofte Kommune f. eks. ved afholdelse af selskabelige sammenkomster og / eller underholdning og belærende foredrag ---. Det udviklede sig med de andre borgerforeninger til det samlende fælleskab: Gentofte Borgerforening, en selskabelig netværksgivende forening.

Sognet var og er stadig den mindste administrative enhed i vort folkestyre både før og efter reformationen, men frem til i dag dog kun bevaret som demokratisk folkevalgt i Folkekirken. Gentofte var et landsogn og styret hed et forstanderskab fra 1842 med en formand. Fra 1867 et sogneråd frem til 1909, så kommunalråd videre til 1920 og herefter en kommunalbestyrelse, alle med en formand, og den var stadig en landkommune helt frem til 1938 – men med en tillempet by-sogns-ordning fra 1934, da vi fik borgmester.

Da Maglegård Sogn i 1918 blev udskilt fra Hellerup Sogn, holdt vi fast i området og omdannede os samtidigt da d. 12. okt. efter et møde hos grosserer Valdemar Ernst Hansen på Carolinevej 29, igen til en ren grundejerforening med navnet Hellerup og Maglegård Sognes Grundejerforening, der da sammen med Gentofte Sogns Grundejerforening fra 1909 og Ordrup Sogns Grundejerforening fra 1912 omfattede hele Gentofte kommunes areal, og dertil var og er partipolitisk uafhængige. De tre klokker i Gentoftes våbenskjold fra 1903 refererer til disse tre sogne, ligesom træerne gør det til skovene og alléerne, og bølgelinjerne under den opgående sols stråler gør det til Øresundskysten.

Som den kystnære bydel af Gentofte Kommune vi er, har forholdet til kyst og vand naturligt haft en stor opmærksomhed gennem tiden; Oversvømmelser er ikke kun af nyere dato; men den positive side af beliggenheden har været og er de rekreative værdier, der skal udvikles, og som langt overskygger gener, som f.eks. metan-stanken fra rådne tang på varme sommerdage når bundvendingerne på det lave vand bobler op, eller da malt-duften fra Tuborg-bryggeriet blandedes med gasværkets uddunstninger og forkyndte, at vinden var fra Øst. Industrien i Hellerup omkring 1900 omfattede bl.a. også en træskofabrik, der blev til en tændstikfabrik fra 1924. Denne sidste havde et billede af Chr. D. X på æsken, som gav anledning til en hændelse: Ved et besøg på et gamle hjem hilste kongen på en ældre kone og spurgte: ”ved De hvem jeg er ?” – møh – det vidste hun da ikke, - for at lede hende på vej sagde han, hans billede var på tændstikæsken, hvortil konen slog hænderne sammen og med begejstring udbrød :”nej – men er det TORDENSKJOLD !”.

Fra sidste krig mindes vi bl.a. glæden over synet af den illuminerede svenske kyst set fra spærretidens og mørkelækningens dystre mørke, der ellers kun blev brudt af lyskasternes strålefingre, som befamlede himmelen under de allieredes oveflyvninger. Men også sammenholdet og hjælpsomheden samt opslagene med formaningen: Fortæl ikke videre, hvad de har hørt !

Jeg husker de dybfrosne vintre, og vi børn ofte legede på skrue-isen og den brede sandstrand, der dengang var i Hellerup, - da minen sprængtes ude i Øresunds is, og trykbølgen rullede ind og gav den følgeskab af ruderne i dele af Hellerup; Og endeligt -- det herlige møde med Den Danske Brigade, som holdt rast på vore villaveje på turen fra Helsingør til hovedstaden i majdagene 1945.

Møde-emnerne under krigen havde omhandlet: Indretning af beskyttelsesrum, opvarmning/kuldeværn, snerydning og isede veje, forsyningsforhold, sortering af affald, der gav mad til ”grisserier”, jern, flasker, genbrug/bytte og rationeringen, - her bl.a. muligheden for at få korn til de da opståede små private hønsehø. Efter Politiet var taget af besætterne gjaldt det etablering af Vagtværn, der kunne færdes under spærretiden, men var uden politimyndighed og kun ”bevæbnet” med stave og afblændede lygter, Deres opgave var mest, at konstatere at indbrud havde fundet sted, af hensyn til at kunne få forsikringer udbetalt. Nabohjælp, som blev tilkaldt med trillefløjte og frivilligt Villaværn, en opgave som ellers ikke var rummet i Kommunens Beredskabsplaner. Kommunen satte div. beskæftigelsesarbejder/byggearbejder i gang bl.a. fordi ledige stod i risiko for at blive sendt til Tyskland på tvangsarbejde.

Vi var gennem tiden blevet begunstiget med at få Gentoftes Brandstation og Politistation, dets første Rådhus, og Hovedbibliotek placeret i bydelen. HIK, Hellerup Idræts Klub, blev

opbygget her fra år 1900, og på Øregård Museum huses nu kommunens omfattende topografiske samling i den smukt restaurerede ramme. Vor biograf i huset her, "Strandteateret", og Apoteket har vi måttet sige farvel til. Men fra november i år får vi nu 5 nye fremvisningssale på toppen af "Eksperimentariet". Bygningskomplekset Hellerup Klub er skabt af en kreds lokale borgere i Hellerup Klub A/S og stod færdigt 1927, som lokalt hotel og mødested, og dermed også som vort gennem mange år. Derfor er vi også i dag samlet i denne dejlige ramme.

Vort lille hæfte har undertittelen: "Fra Bondemark til Bydel". Fra min tid som foreningens formand har jeg oplevet afslutningen af dette forløb eksempelvis med rævene, som blev by-dyr, der brugte jernbanens skråningerne, som hovedfærdselsårer, og bl.a. her i bydelens fredede kæmpehøj, "Auerhøj", opfostrede det ene kuld efter det andet, der brugte vort udhugstak som solarium med i alt 5 dér på en gang, da der var flest ! Også det idylliske lyd-indslag om morgenen fra galende haner i de mange private hønsegårde, der havde overlevet efter krigsårene, kom på dagsordenen for vore møder i Fællesrådet med kommunen – efter klager. Det resulterede i at hannerne blev dømt ude -- og det var endda længe før "Me-too" bevægelsens dage !

Skader, alliker, duer, rotter, katte og hunde både gav -- og giver til stadighed -- anledning til klager, bekæmpelse og offentlige påbud.

Områdets oprindelse som en morænedannelse, og dets historie som et kystnært skov- og landbrugsland, med kilder, søer, moser, kystskrænter og brede strandenge, bosætninger, kystfiskeri, handel og søfart, er altid faldet mig i tankerne ved de vers af Johannes V. Jensen, som jeg her vil slutte af med, sammen med min store tak til og mit ønske for jubilaren:

Må der fortsat være beboere her i vort område, som vil værdsætte, værne og videreudvikle det med respekt for dets kvaliteter og historie !

Henrik C. Egede Glahn d. 27. okt. 2018

Hvor smiler fager den danske Kyst og breder Favnen, når solklar Bølge og Sommerskyer og Skib med Lyst, står Sundet ind i hinandens Følge, og Kronborg luder ved Sjællands Port mod hvide Skuder ----- hvor lyst ! hvor stort !

Alvorlig taler ved alfar Vej, med Grønsvær tækket, de gamles Grave.
Henfarne Slægter – forglem dem ej ! I Arv de gav dig en ædel Gave !

Henfarne Slægter i Landets Marv sig ej fornægter. ----- Bevar din Arv !

Johannes V. Jensen. 1925